

แนวทางการส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัด

ในอำเภอนายูง จังหวัดอุดรธานี*

Promoting Approach for Buddhist Tourism Management of Temples in Nayung District, Udonthani Province

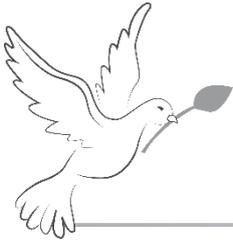
พระครูอุตรภาวนาคณ (สจจาสโก)

Phrakhru Udornpawanakhun (Sujjasapho)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

Mahachulalongkornrajavidyalaya University KhonkaenCampas, Thailand

Corresponding Author Email: phrakhruudornpawanakhun@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธในพระพุทธศาสนา 2) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ 3) เพื่อเสนอแนวทางการส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดในอำเภอนายูง จังหวัดอุดรธานี เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ

ผลการวิจัย พบว่า สภาพปัญหาการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธพบว่า วัดป่าภูก้อน มีปัญหา 6 ด้าน คือ 1) ด้านสถานที่ ที่พักสำหรับรองรับการปฏิบัติธรรมไม่เพียงพอ 2) ด้านบุคคล ยังขาดล่ามแปลภาษา 3) ด้านการพัฒนาวัด ภูมิทัศน์ในรูปแบบท่องเที่ยวเชิงพุทธ 4) ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม จิตสำนึกผู้ศรัทธาของธรรมชาติ 5) ด้านการท่องเที่ยว การประชาสัมพันธ์ไม่เพียงพอ 6) ด้านการอำนวยความสะดวก การคมนาคมที่สะดวก สถานที่จอดรถยนต์มากขึ้น วัดป่านาจาน้อย มีปัญหา 2 ด้าน คือ 1) ด้านการจัดการเรื่องถังขยะ การทิ้งขยะไม่แยกขยะ 2) ด้านการประชาสัมพันธ์ ควรมีการประชาสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยวเชิงจิตวิญญาณ

แนวทางการส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดในอำเภอนายูง จังหวัดอุดรธานี มี 6 ด้าน คือ 1) ด้านสถานที่ ป้ายสัญลักษณ์ที่ชัดเจนในเส้นทางการเดินทาง การปรับภูมิทัศน์และที่พักเรือนปฏิบัติธรรม 2) ด้านบุคคล บุคลากรที่มีความรู้และล่ามแปลหลายภาษา 3) ด้านการพัฒนาวัด ความเป็นสปายะของวัด 4) ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม สร้างจิตสำนึกการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม 5) ด้านการท่องเที่ยว การขยายฐานการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธ 6) ด้านอำนวยความสะดวก การคมนาคมที่สะดวกมากขึ้น

คำสำคัญ: แนวทางการส่งเสริม; การจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ

* Received March 29, 2020; Revised May 29, 2020; Accepted June 10, 2020

Abstract

The aims of this article research were 1) to study Buddhist tourism management in Buddhism 2) to study the problems of Buddhist tourism management and 3) to propose the guidelines for promoting Buddhist tourism management of temples in Na Yung district, Udonthani province. This study was conducted by means of a qualitative research methodology.

The results of the research revealed that the problems of Buddhist tourism management are that Phu Kon forest temple has 6 problems: 1) accommodation: insufficient accommodation for supporting dhamma practice; 2) personnel: a lack of interpreters; 3) temple development: landscape in the form of Buddhist tourism; 4) environmental conservation: awareness in nature values; 5) tourism; insufficient publicity; 6) facilitation: convenient transportation, more parking places. Na Kham Noi Forest temple has 2 problems: 1) waste management: not separating waste; 2) public relations: spiritual tourism should be publicized.

The guidelines for promoting Buddhist tourism management of temples in Nayung district, Udonthani are seen in 6 areas: 1) the location: the clear sign on the route; landscape adjustment and dhamma practice accommodation; 2) personnel: personnel with knowledge and interpreters in many languages; 3) temple development: comfort of the temples; 4) conservation of the environment: raising awareness of environmental preservation; 5) tourism: base expansion of the Buddhist tourism promotion; 6) facilitation: more convenient transportation.

Keyword: Promoting Approach; Buddhist Tourism Management; Buddhist Tourism Management

บทนำ

การท่องเที่ยวเชิงพุทธ เป็นการเดินทางสู่ที่ตั้งของวัดและศาสนสถาน เพื่อศึกษาธรรมะ อันเป็นบริบททางพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้อง ทั้งเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ เพื่อการศึกษาและการชื่นชมความงามทางศิลปวัฒนธรรม และเพื่อตอบสนองศรัทธาความเชื่อส่วนบุคคลที่มีต่อพระพุทธศาสนา ปัจจุบันการท่องเที่ยวเชิงพุทธ เป็นการท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมมากขึ้น ส่วนการท่องเที่ยวเชิงศาสนา เป็นรูปแบบของท่องเที่ยวเฉพาะด้านที่มีกลุ่มนักท่องเที่ยวจำนวนมาก ให้ความสนใจเกี่ยวกับการศึกษาศาสนาหรือลัทธิ ชื่นชมสถาปัตยกรรมหรือประวัติศาสตร์ และบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ การนมัสการเกจิอาจารย์ รวมถึงการปฏิบัติกิจกรรม

ของแต่ละศาสนา (Sungchoey, 2007) มีนักท่องเที่ยวจำนวนมากนิยมเดินทางไปวัดเพื่อร่วมกิจกรรมทางศาสนา การปฏิบัติธรรม ดังจะเห็นจากการเดินทางเชิงพุทธศาสนาได้แพร่หลายไปในนักท่องเที่ยวทุกกลุ่ม ซึ่งมักใช้ช่วงเวลาวันหยุดเทศกาล โดยเฉพาะช่วงเทศกาลวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา จะมีการถือศีลปฏิบัติธรรม และประชาชนในท้องถิ่นบางส่วนได้เล็งเห็นผลประโยชน์ จึงเริ่มมีการประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับท่องเที่ยว หรือเข้ามาใช้พื้นที่ของวัดในการประกอบอาชีพดังกล่าวมากขึ้น (Hinsui & Momgkolsrisawat, 2014)

วัดในปัจจุบัน จึงเป็นศูนย์รวมของมรดกวัฒนธรรมและสรรพวิชาอันหลากหลายนับตั้งแต่โบราณกาล มีพระสงฆ์เป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการเป็นผู้อนุรักษ์สืบสาน และใช้ประโยชน์ในการประกอบพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา และกิจกรรมอื่น ๆ ของชุมชน ปัจจุบันสภาพสังคมเปลี่ยนแปลงไปบทบาทของวัดและพระสงฆ์ ลดลงจากเดิม แต่กระนั้น วัดและพระสงฆ์ก็ยังปรับเปลี่ยนบทบาทให้สอดคล้องกับสภาพสังคม โดยบทบาทหลักของวัดก็ยังคงเป็นสถานที่พำนักของพระสงฆ์สามเณร เป็นสถานที่ศึกษาเล่าเรียน ประพฤติปฏิบัติธรรม สืบทอดและเผยแผ่หลักธรรมคำสั่งสอน และยังมีฐานะเป็นแหล่งประดิษฐานและรวบรวมของมรดกทางศิลปวัฒนธรรมทั้งที่เป็นโบราณสถาน โบราณวัตถุและศิลปวัตถุ ตลอดถึงการเป็นศูนย์กลางในการประกอบ ประเพณีวัฒนธรรมของชุมชน ดังนั้น วัดจึงมีบทบาทอีกอย่างหนึ่งคือ เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางศาสนาและวัฒนธรรม ซึ่งนี่เป็นอีกบทบาทหนึ่งของวัดที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

แนวทางการบริหารจัดการเพื่อสนับสนุนให้ศาสนสถานที่สำคัญของวัดเป็นสถานที่แหล่งท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว โดยมีแนวทางและมาตรการที่หลากหลาย เช่น การจัดการบริหาร อนุรักษ์วัด ด้วยการร่วมมือกันระหว่างวัด กรมศิลปากร และภาคเอกชน การพัฒนาการท่องเที่ยว และการอนุรักษ์โบราณวัตถุ โบราณสถาน อันเป็นสมบัติของชาติได้ และถ้าหากวัดที่เป็นสถานที่ท่องเที่ยวได้มีการดำเนินการในลักษณะของการเสริมสร้างคุณค่าของการพัฒนาศักยภาพในการบริหารจัดการและส่งเสริมให้ชุมชน และผู้ประกอบการท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวและ การจัดรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสมรวมทั้งการเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัดเข้าด้วยกัน ก็นับว่าจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งของผู้ที่สนใจ และนักท่องเที่ยว อีกทั้งยังจะเป็นประโยชน์ต่อการกิจกรรมการท่องเที่ยวในเชิงพุทธที่มีการเรียนรู้ในทางพระพุทธศาสนา ประวัติศาสตร์และศิลปวัฒนธรรมของชาติ รวมถึงการจัดการผลประโยชน์ให้ลงไปถึงชุมชนเพิ่มขึ้นด้วย (Naipinit, 2013) งานของ Timothy and Olsen (2006) ถือเป็นงานชิ้นสำคัญที่กล่าวถึงการท่องเที่ยวประเภทนี้ โดยงานชิ้นดังกล่าว ได้สรุปให้เห็นถึงการท่องเที่ยวในพื้นที่ที่เป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์และศาสนา

จังหวัดอุดรธานี มีสถานที่สำคัญในพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะศาสนสถานที่สำคัญของวัดถือว่าเป็นแหล่งรวมสามารถศึกษาย้อนกลับได้ทั้งในด้านประวัติศาสตร์ ประเพณีวัฒนธรรมความเป็นมาของชุมชนสังคม และการเป็นแหล่งรวมของศิลปะวิทยาการต่าง ๆ ตลอดจนองค์ความรู้ด้านพุทธศาสตร์ และพุทธศิลป์มีความสำคัญต่อการเป็นมรดกเชิงประวัติศาสตร์ทางพระพุทธศาสนา ซึ่งไม่เฉพาะแต่คนไทยที่เป็นพุทธศาสนิกชนเท่านั้น นักท่องเที่ยวต่างชาติก็ยังสนใจที่จะศึกษาหาความรู้โดยอาศัยวัดศาสนสถานเป็นศูนย์กลางของการท่องเที่ยวและการเรียนรู้ นอกเหนือจากการท่องเที่ยวแหล่งธรรมชาติต่าง ๆ วัดเป็นศูนย์กลางของชุมชนใน

สังคมไทยมาตั้งแต่อดีตอิทธิพลของพุทธศาสนาเป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดวิถีชีวิตของชาวไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นแหล่งที่รวบรวมงาน ศิลปวิทยาการ และความรู้มากมายหลายสาขาลดจนเป็นแหล่งรวมของศิลปกรรมที่มีค่า เช่น โบราณสถาน โบราณวัตถุ และจิตรกรรมฝาผนัง ซึ่งงานศิลปกรรมต่าง ๆ เหล่านี้ นับเป็นมรดกทางวัฒนธรรมอันล้ำค่า และเป็นเสมือนเอกลักษณ์ของความเป็นชาติไทย ปัจจุบันวัดมีบทบาทเพิ่มมากขึ้นกว่าเดิมคือ การเป็นแหล่งท่องเที่ยวประเภทศาสนสถานที่สำคัญ เพราะภายในวัดประกอบไปด้วยศิลปวัฒนธรรมที่สะท้อนให้เห็นอารยธรรม และความเจริญของชาติอันเป็นแหล่งรวมที่สามารถศึกษาย้อนกลับได้ในด้านประวัติศาสตร์ โบราณคดี วัฒนธรรมศิลปกรรมสถาปัตยกรรม รวมทั้งการเชื่อมโยงความเป็นมาของวัฒนธรรมกับชุมชน และการตั้งถิ่นฐานของชุมชนนอกจากนี้ วัดยังเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวที่ประกอบด้วยสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติที่สวยงามสงบสันโดษตามหลักพระพุทธศาสนา

อำเภอนาเยีย เดิมเคยเป็นตำบลหนึ่งในเขตปกครองของอำเภอน้ำโสม จังหวัดอุตรธานี ต่อมาได้แยกตัวออกจากอำเภอน้ำโสม เป็นอำเภอที่อุดมไปด้วยป่าไม้ มีภูเขาล้อมเป็นจำนวนมาก และมีสถานที่ท่องเที่ยวหลายแห่ง แต่ที่เห็นเด่นชัดก็คือ วัดป่าภูก้อน ตั้งอยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติป่านาเยียและป่าน้ำโสม ตำบลบ้านก้อง อำเภอนาเยีย จังหวัดอุตรธานี ซึ่งเป็นรอยต่อ 3 จังหวัด คือจังหวัดอุตรธานี จังหวัดเลย และจังหวัดหนองคาย วัดป่าภูก้อน เกิดจากความดำริของพุทธบริษัท ผู้ตระหนักถึงคุณค่าอันยิ่งใหญ่ และความสำคัญของป่าไม้ ธรรมชาติที่เหลือน้อยลงทุกวัน วัดป่าภูก้อน เป็นวัดที่มีนักท่องเที่ยวมาเที่ยวชมจำนวนมาก เพราะได้มาสักการะ พระพุทธรูปปางไสยาสน์ที่ทำด้วยหินอ่อน และเป็นวัดที่ร่มรื่นไปด้วยป่าไม้เบญจพรรณ และมีธรรมชาติที่สวยงามมาก อีกแห่งคือ วัดปานาคำน้อย (วัดนาคำน้อย) (วัดอุดมมงคลนาราม) เป็นวัดที่ตั้งอยู่ในบ้านนาคำน้อย หมู่ 7 บ้านนาคำน้อย ต.บ้านก้อง อ.นาเยีย จ.อุตรธานี เป็นวัดที่อยู่ในธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ มีพันธุ์ไม้นานาชนิด มีสัตว์ป่ามากมาย บริเวณวัดเป็นแหล่งปฏิบัติธรรมของพระอาจารย์อินทร์ถวาย สนตฺตสุสโก เจ้าอาวาส ศิษย์เอกของหลวงตามหาบัว ญาณสมปนฺโน ที่ประชาชนส่วนใหญ่ไปเที่ยวชมวัดป่าภูก้อนแล้วก็จะเลยไปเที่ยวชมวัดปานาคำน้อยเพื่อสัมผัสบรรยากาศที่สงบ ร่มรื่น และบางคนที่ได้ไปปฏิบัติธรรมด้วย เรียกได้ว่าได้มาท่องเที่ยวและปฏิบัติธรรมไปในคราวเดียวกัน

ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงมีความสนใจที่จะศึกษา “แนวทางการส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดในอำเภอนาเยีย จังหวัดอุตรธานี” เพื่อต้องการศึกษาแนวทางการส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดในหลายรูปแบบ การส่งเสริมการท่องเที่ยวและการสนับสนุนของภาครัฐในจังหวัดอุตรธานี การบริหารจัดการของทางวัดต่อประชาชนและสังคมให้อยู่กันอย่างมีความปกติสุข รวมถึงการศึกษาประวัติ และความสำคัญของศาสนสถานของวัดในอำเภอนาเยีย จังหวัดอุตรธานี อันเป็นแหล่งท่องเที่ยวทั้งของคนไทย และคนต่างชาติที่ถือเป็นทรัพยากรในการดึงดูดการท่องเที่ยว เพื่อนำผลการศึกษามาเป็นแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธให้เกิดความยั่งยืนตามหลักพระพุทธศาสนา ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับสังคมไทยมายาวนาน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธในพระพุทธศาสนา
2. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดในอำเภอนายูง จังหวัดอุดรธานี
3. เพื่อเสนอแนวทางการส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดในอำเภอนายูง จังหวัดอุดรธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ภาคสนาม โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) แนวทางการส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดใน อำเภอนายูง จังหวัดอุดรธานี โดยศึกษาจากกลุ่มเป้าหมาย โดยผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการวิจัยไว้ดังนี้

1. การศึกษาในเชิงเอกสาร (Documentary Study) ทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูล จากเอกสาร และหลักฐานที่เกี่ยวข้องพระไตรปิฎก อรรถกถา หนังสือ รายงานการวิจัย และเอกสารเกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎี แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธ

2. การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กลุ่มเป้าหมายในวัดป่าภูก้อน และวัดป่านาคำน้อย ตำบลนาแก อำเภอนายูง จังหวัดอุดรธานี

3. การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) การสนทนากลุ่ม (Focus Group discussion) ร่วมกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดใน อำเภอนายูง จังหวัดอุดรธานี แล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เชิงพรรณนา

ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants)

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลด้านประชากรที่เป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักที่สามารถให้ข้อมูลได้ จำนวน 30 รูป/คน ในวัดป่าภูก้อน และวัดป่านาคำน้อย ตำบลนาแก อำเภอนายูง จังหวัดอุดรธานี โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก ได้แก่

- เจ้าอาวาสวัดป่าภูก้อน หรือตัวแทน	จำนวน	1	รูป
- เจ้าอาวาสวัดป่านาคำน้อย หรือตัวแทน	จำนวน	1	รูป
- กรรมการวัด	จำนวน	3	คน
- นักท่องเที่ยว วัดป่าภูก้อน 13 คน/วัดป่านาคำน้อย 12 คน	จำนวน	25	คน
	รวมจำนวน	30	รูป/คน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

- 1) วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาด้านทฤษฎี และภาคสนามโดยใช้วิธีอธิบายเชิงพรรณนา ตามวัตถุประสงค์ในประเด็นต่าง ๆ คือ การจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธในพระพุทธศาสนาสภาพปัญหาการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ และแนวทางการส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดในอำเภอนายูง จังหวัดอุดรธานี

- 2) เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลสำเร็จเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยนำผลที่ได้จากการวิเคราะห์ในแต่ละประเด็นมาสรุปเพื่อนำไปสู่ขั้นตอนของการเขียนรายงานการวิจัย
- 3) เขียนรายงานการวิจัย สรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะในการทำวิจัยในครั้งต่อไป

ผลการวิจัย

1.การจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธในพระพุทธศาสนา

การท่องเที่ยวเชิงพุทธ หรือการท่องเที่ยวเชิงศาสนา มีนัยความหมายอันเดียวกัน มี 2 ประเภท ได้แก่ 1) แหล่งท่องเที่ยวประเภทศาสนสถาน หมายถึง อาคารหรือสิ่งปลูกสร้างที่เกี่ยวข้องกับศาสนา คือที่ประดิษฐานรูปเคารพ สถานที่สำหรับบรรดาศาสนิกชนมาประชุมกัน เพื่อทำพิธีกรรมทางศาสนา ตลอดจนที่พำนักของนักบวชตามศาสนานั้น ๆ ศาสนสถานของศาสนาพุทธ 2) แหล่งท่องเที่ยวประเภทสถานปฏิบัติธรรม หมายถึง สถานที่สำหรับบำบัตจิตใจโดยการเข้าฝึกปฏิบัติตามแนวทางพุทธศาสนา ได้แก่ การนั่งสมาธิและทำวิปัสสนากรรมฐาน เพื่อการฝึกฝนจิตใจให้สงบ การจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธในพระพุทธศาสนาในอดีตพบว่า พระมหากษัตริย์ไทยในยุคสมัยต่างมีการเสด็จออกประพาสไปยังแหล่งท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนา ดังปรากฏหลักฐานที่เป็นหนังสือวรรณกรรมต่าง ๆ เกี่ยวกับการเสด็จประพาสของพระมหากษัตริย์อยุธยา เพื่อไปนมัสการสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในวัดต่าง ๆ ดังปรากฏหลักฐานที่เป็นหนังสือวรรณกรรมต่าง ๆ เกี่ยวกับการเสด็จประพาสของพระมหากษัตริย์อยุธยา เพื่อไปนมัสการสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในวัดต่าง ๆ เช่น สมเด็จพระเจ้าทรงธรรมเสด็จไปบูชารอยพระพุทธบาทที่พรานบุญ สมเด็จพระนารายณ์ เสด็จนมัสการพระพุทธบาท เป็นต้น และมีการสักการะเจดีย์สมัยก่อนพุทธกาลตามความเชื่อของคนในพื้นที่นั้น ๆ ซึ่งสมัยก่อนพุทธกาลบุคคลยังคงนับถือเทวดาหรือเทพองค์ต่าง ๆ ได้สร้างสถานที่เป็นที่สถิตของเทวดาเรียกว่า เทวสถานหรือเจดีย์สถาน เพื่อสักการะเคารพนับถือ กราบไหว้บูชา

2.สภาพปัญหาการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ

สภาพปัญหาการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ พบว่า วัดป่าภูก้อน มีปัญหา 6 ด้าน คือ 1) ด้านสถานที่ส่วนมากมีสถานที่โอโถง งดงามตระการตา มีความสะอาด และเป็นระเบียบ มีปัญหาส่วนน้อยคือที่พักสำหรับรองรับหมู่คณะจำนวนมากที่มาปฏิบัติธรรม เช่น การปฏิบัติของนักเรียน นักศึกษาที่เข้าค่ายการปฏิบัติธรรม เป็นต้น 2) ด้านบุคคล ควรมีล่ามหลาย ๆ ภาษาหรือแจกโบซ์เวิร์แผ่นพับที่มีการแปลภาษาอธิบายในแต่ละสถานที่หรือแต่ละจุดที่สำคัญ 3) ด้านการพัฒนาวัด การปรับปรุงภูมิทัศน์ ควรมีการจัดการสถานที่แบบการท่องเที่ยวเชิงพุทธให้มากขึ้น ควรมีป้ายหลักธรรมคำสอน พุทธพจน์ให้ความรู้เกี่ยวกับธรรมะติดไว้ตามจุดเยี่ยมชมสถานที่ต่าง ๆ ให้มากขึ้น 4) ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม บางคนไปเที่ยวตามกระแสสังคม แต่ไม่ได้ศึกษาในเชิงลึกถึงการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในความเป็นพุทธอย่างแท้จริง โดยเฉพาะจิตสำนึกผู้รู้คุณและศึกษาพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริงอันเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ ส่วนใหญ่ไปเที่ยวไปขอพรและขอโชคขอลาภ 5) ด้านการท่องเที่ยว การประชาสัมพันธ์ไม่เพียงพอ ควรประชาสัมพันธ์ให้เป็นวัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวประเภทศาสนสถานและแหล่งท่องเที่ยวสถานปฏิบัติธรรม 6) ด้านการอำนวยความสะดวก ควรมีคอมพิวเตอร์ขนาดใหญ่

สำหรับอธิบายเป็นภาษาต่างประเทศ เช่น ภาษาอังกฤษ ภาษาจีน ในจุดที่สำคัญของวัด มีสถานที่จอดรถเพิ่มมากขึ้น

วัดป่านาคำน้อย มีปัญหาส่วนน้อย 2 ด้าน คือ 1) ด้านการจัดการเรื่องถังขยะ ผู้มาวัดบางรายทิ้งขยะไม่แยกขยะ 2) ยังไม่มีการประชาสัมพันธ์เท่าที่ควร ควรมีการประชาสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยวเชิงพุทธ หรือเชิงจิตวิญญาณมาท่องเที่ยวและปฏิบัติธรรมไปในตัว

3. แนวทางการส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดในอำเภอนายูง จังหวัดอุดรธานี มี 6 ด้าน ดังนี้

3.1) ด้านสถานที่

วัดป่าภูก้อน ควรมีการสื่อสารประชาสัมพันธ์ทางสื่อต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นทางไลน์ เฟสบุ๊ก แผ่นพับ ทางวิทยุกระจายเสียง ทางโทรทัศน์ หรือเสียงตามสายในหมู่บ้าน ให้ประชาชนเข้าใจในเส้นทาง การเดินทางไปวัด การปรับภูมิทัศน์ภายในวัดให้สงบ สะอาด ความเป็นระเบียบเรียบร้อย การจัดสรรงบประมาณในการพัฒนาสถานที่ เช่น การจัดเจ้าหน้าที่ดูแล ทางเดินสำหรับคนพิการ ห้องน้ำสำหรับคนพิการ การสร้างเส้นทางสำหรับคนพิการ เพื่อให้ผู้พิการที่มาทำบุญและไหว้พระได้มีทางเดินสะดวกสบายยิ่งขึ้น ศาลาปฏิบัติธรรม ศาลาที่พักหรือห้องพักสำหรับผู้มาท่องเที่ยวและปฏิบัติธรรมด้วย การปรับปรุงสภาพของวัดที่มีสถูปเจดีย์วิหารโอสถองค์พระพุทธรูป สถานที่ปฏิบัติธรรมบางหลังไม่ได้ใช้ประโยชน์เท่าที่ควร ควรมีการใช้ประโยชน์ให้มากขึ้น หรือคำนึงถึงการใช้งานเป็นหลัก พระสงฆ์ปฏิบัติตนสมควรแก่กิจของสงฆ์ และสามารถให้ความรู้ที่ถูกต้องและเหมาะสมแก่ผู้มาเยี่ยมเยือน รวมถึงการปรับภูมิทัศน์ของวัดและแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธ ตามสถานที่ต่าง ๆ ให้สวยงามอันเป็นอัตลักษณ์ของชุมชน

วัดป่านาคำน้อย การบริหารจัดการสถานที่ ในการจัดเจ้าหน้าที่ดูแลการทำความสะอาดสถานที่ เพื่อรองรับกับจำนวนผู้ปฏิบัติธรรมในแต่ละกลุ่ม และมีเจ้าหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงคอยแนะนำตลอดการปฏิบัติธรรม การสร้างเส้นทางสำหรับคนพิการ เพื่อให้ผู้พิการที่มาทำบุญและไหว้พระได้มีทางเดินสะดวกสบายยิ่งขึ้น การจัดการสภาพของวัดให้อยู่ในสภาพที่เหมาะสม ในการปฏิบัติตนของพระสงฆ์ตามสมควรแก่กิจของสงฆ์ และสามารถให้อรรถความรู้ที่ถูกต้องแก่ผู้มาเยี่ยมชมวัด การสร้างถาวรวัตถุในปัจจุบันที่อาจจะเป็นศิลปะแบบเก่า ผสมผสานกับศิลปะสมัยใหม่

3.2) ด้านบุคคล

วัดป่าภูก้อน วัดควรเตรียมบุคลากรที่ความรู้และความพร้อมในการแนะนำผู้มาเยี่ยมชมวัด บุคลากรที่มีความรู้ไม่เพียงพอต่อการให้บริการการท่องเที่ยวเชิงพุทธ ควรเป็นบุคคลผู้มีความรู้สัมพันธที่ดี ควรเพิ่มจำนวนพนักงานต้อนรับในสถานที่นั้น มีไกด์และล่าม ที่แนะนำสถานที่ท่องเที่ยวและแปลภาษาให้ชาวต่างชาติ เจ้าหน้าที่ของวัดควรแต่งกายในรูปแบบอันเดียวกัน ต้องมีความยิ้มแย้มแจ่มใส แต่งกายสะอาด สะอาดแล้วสบายตา พัฒนาด้านการสื่อสารของบุคคลทั้งไทยและต่างประเทศ พระสงฆ์ที่อยู่ในวัดต้องมีความน่าเลื่อมใสและน่าศรัทธา ต้องมีการต้อนรับดียิ้มแย้มแจ่มใสใจบริสุทธิ์ รัฐบาลควรส่งเสริมสนับสนุนการ

ท่องเที่ยวเชิงพุทธอย่างจริงจังและความสามารถด้านสื่อสารภาษาต่างประเทศของวัดที่มีนักท่องเที่ยวต่างชาติมาใช้บริการจำนวนมาก

วัดปานาคำน้อย รัฐบาลควรส่งเสริมสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงพุทธเชิงจิตวิญญาณอย่างจริงจัง โดยเฉพาะวัดปานาคำน้อยที่ได้มาท่องเที่ยวและได้ปฏิบัติธรรมไปพร้อมกัน และควรเพิ่มบุคลากรที่มีความสามารถด้านการฝึกอบรมวิปัสสนากรรมฐานให้แก่ประชาชนที่ต้องการมาปฏิบัติธรรม

โดยภาพรวม องค์กรส่งเสริมควรสนับสนุนทั้งสองวัด ให้เป็นวัดที่มีการท่องเที่ยวเชิงพุทธหรือเชิงจิตวิญญาณ โดยบรรจุในหลักสูตรของรัฐ ให้เป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงเป็นวิชาประสบการณ์ชีวิตแก่เด็กและเยาวชน ซึ่งจะเป็นการปลูกฝังเด็กเยาวชนให้ซึมซับหลักคำสอนของพระพุทธเจ้า ประวัติความเป็นมาของถาวรวัตถุทางพระพุทธศาสนา การสร้างพระพุทธรูปสมัยต่าง ๆ เป็นการรักษามรดกวัฒนธรรมประเพณีและประวัติศาสตร์ของแต่ละยุคทำให้เยาวชนได้ศึกษาหาความรู้จากสถานที่ที่ได้ไปท่องเที่ยวเชิงพุทธได้เป็นอย่างดี

3.3) ด้านการพัฒนา

วัดป่าภูก้อน ควรเน้นการพัฒนาด้านความเป็นสัปปายะของวัดเชิงพุทธ การประชาสัมพันธ์กิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาหรือกิจกรรมอื่นที่เกี่ยวข้องกับทางพระพุทธศาสนาผ่านทางเฟซบุ๊กของวัด การจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของวัดควรตรงกับวันหยุดราชการ หรือวันนักขัตฤกษ์ มีการอบรมความรู้ให้ประชาชนผู้สนใจในโครงการธรรมะต่าง ๆ การประชาสัมพันธ์และการให้ความรู้ธรรมแก่เด็กเยาวชน โดยโรงเรียนนำนักเรียนมาทัศนศึกษาแบบท่องเที่ยวเชิงพุทธมีการพัฒนาการท่องเที่ยว จัดให้มีกิจกรรมการท่องเที่ยวตลอดปี มีการพัฒนาสถานที่ให้มีความโดดเด่นและยกย่องเชิดชูบุคคลผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ พัฒนาด้านอาคารสถานที่ให้สงบ สะอาด เรียบร้อย ปลอดภัยวัดป่าภูก้อน ที่มีนักท่องเที่ยวเดินทางไปเยี่ยมชมเป็นจำนวนมากก็ย่อมจะกระตุ้นให้เกิดธุรกิจต่าง ๆ เป็นช่องทางให้คนในท้องถิ่นมีโอกาสได้รับการว่าจ้างงาน ควรให้บริการมีรถรับส่งนักท่องเที่ยว เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวให้สะดวกสบายยิ่งขึ้น การพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ในการแนะนำวัดและพัฒนาเกี่ยวกับภาษาและการสื่อสาร เน้นการประชาสัมพันธ์ทางสื่อโซเชียล จุดเด่นคือพระพุทธไสยาสน์โลกนาถศาสดามหามุนี ทิวทัศน์อันสวยงามรอบ ๆ บริเวณวัด ซึ่งมีเฟซบุ๊กของวัดอยู่มีประชาชนติดตามจำนวนมาก การจัดวางแผนผังใหม่ ติดป้ายบอกทางตามระยะทางจุดทุกที่ในวัด รวมถึงป้ายเส้นทางคมนาคมให้สะดวกยิ่งขึ้น

วัดปานาคำน้อย วัดควรเน้นการจัดกิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาให้ประชาชนได้มาทำบุญ หรือสวดมนต์รักษาศีล 8 ปฏิบัติธรรมทุกวันพระ วัดปานาคำน้อยอยู่ในทำเลที่ตั้งที่มีความอุดมสมบูรณ์ มีธรรมชาติสวยงาม มีศาสนวัตถุ ศาสนสถาน ที่น่าศรัทธาเลื่อมใส ชุมชนมีวัฒนธรรมประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ จึงควรพัฒนาด้านต่าง ๆ ให้มีความเป็นสัปปายะเชิงพุทธหรือเชิงจิตวิญญาณ ไม่ว่าจะเป็นด้านบุคคล ด้านอาคารสถานที่ ด้านสุขอนามัย ด้านความปลอดภัย เป็นต้น

3.4) ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

วัดป่าภูก้อน ควรจัดให้มีการอบรมสร้างความเข้าใจเจ้าหน้าที่ของวัดและประชาชนในการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ประชาสัมพันธ์ทางสื่อต่าง ๆ ให้ประชาชนช่วยกันอนุรักษ์ธรรมชาติในการท่องเที่ยว

เชิงพุทธอย่าทำลาย ให้บำรุงรักษา หรือปลูกต้นไม้เพิ่มมากขึ้นมาก โดยการจัดสวนย่อม หรือสวนไม้ดอกไม้ประดับ เพื่อให้มีความร่มรื่น หรือมีการจัดสวนสมุนไพร ไม้ในพุทธประวัติ หรือไม้มงคลต่าง ๆ เป็นต้น เพื่อเป็นการรักษาบำรุงต้นไม้และป่าไม้ในบริเวณวัดอีกทางหนึ่ง

วัดป่านาคำน้อย ได้ก่อสร้างขึ้นในสถานที่ที่อุดมไปด้วยป่าไม้ ถือว่าเป็นอนุรักษ์ความเป็นธรรมชาติอีกด้านหนึ่ง รวมทั้งการปฏิบัติปฏิบัติชอบของพระสงฆ์ ทำให้ประชาชนเลื่อมใสศรัทธา มากกราบไหว้บูชาสถานศึกษาธรรมะในแหล่งธรรมชาติภายในวัด และอนุรักษ์โบราณสถานวัตถุภายในวัดมิให้สูญหายหรือให้ใครมาทำลาย อนุรักษ์ความเป็นเอกลักษณ์ของวัดไว้ในด้านการปฏิบัติธรรมตามแนวคำสอนของพระพุทธเจ้า เป็นการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และความร่มรื่นของธรรมชาติเอาไว้ไม่ให้ใครมาทำลาย หรือหาผลประโยชน์จากธรรมชาติอันเป็นสมบัติของชาติ ซึ่งประชาชนต้องอนุรักษ์ไว้ให้ลูกหลานต่อไป

โดยภาพรวม รัฐควรส่งเสริมงานอนุรักษ์ให้แหล่งท่องเที่ยวในอำเภอนายูง ให้ได้มาตรฐานและมีคุณภาพกำหนดจุดหมายเอกลักษณ์ของอำเภอนายูง และส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ เพื่อรักษาวัฒนธรรมประเพณีแบบดั้งเดิมคงอยู่กับชุมชนตลอดไป ควรอนุรักษ์อาชีพพื้นบ้านของชุมชนไว้ เช่น การประดิษฐ์วัสดุจากธรรมชาติ การทำเครื่องจักสาน งานฝีมือ เย็บปักเสื้อผ้าลวดลายต่าง ๆ สกรีนเสื้อผ้าเป็นลวดลายของสถานที่ท่องเที่ยวซึ่งทำด้วยตนเองและด้านอื่น ๆ โดยวัดขอความร่วมมือจิตอาสาจากหน่วยงานราชการ เช่น โรงเรียน วิทยาลัยอาชีวศึกษา วิทยาลัยการอาชีพ หรือโรงเรียนสารพัดช่าง และที่สามารถมาทำการสอนให้กับชาวบ้านและนักท่องเที่ยว ทำให้นอกจากนักท่องเที่ยวจะได้ทำบุญแล้ว ยังได้ท่องเที่ยวไปในตัว และสามารถฝึกหัดวิชาชีพต่าง ๆ เสริมสร้างประสบการณ์ชีวิตให้กับตนเองได้อีกด้วย อนุรักษ์ความเป็นพื้นบ้านของอำเภอนายูงเอาไว้ ผลกระทบที่เกิดขึ้นคือ คุณค่าของงานศิลปวัฒนธรรมลดลง เนื่องจากรูปแบบการท่องเที่ยวสมัยใหม่ ซึ่งเป็นโลกแห่งยุคโลกาภิวัตน์เข้ามาในชุมชน ศิลปวัฒนธรรมของชุมชนอาจถูกขายในรูปแบบเชิงการค้ามากกว่าการศึกษาอย่างจริงจัง ทำให้นักท่องเที่ยวอาจเข้าใจในศิลปวัฒนธรรมและประเพณีแบบดั้งเดิมอย่างผิดเพี้ยน ดังนั้น รัฐจึงควรสร้างจิตสำนึกให้ประชาชนอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของชุมชนให้ตกทอดแก่ลูกหลานต่อไป

3.5) ด้านการท่องเที่ยว

วัดป่าภูก้อน ควรประชาสัมพันธ์ให้ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธโดยการพัฒนา พื้นฟู เชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดต่าง ๆ ในอำเภอนายูง วัดป่าภูก้อนได้รับความสนใจจากประชาชนมาก เพราะได้เห็นความวิจิตรตระการตาความงดงามของศาสนสถาน อันเป็นอัตลักษณ์โดดเด่นดึงดูดนักท่องเที่ยว และพระพุทธรูปหินอ่อนปางไสยาสน์ที่งดงาม ทำให้ประชาชนทั่วไปเดินทางมาสักการะบูชาเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะวันหยุดราชการหรือวันนักขัตฤกษ์ต่าง ๆ ซึ่งรัฐและการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ควรสนับสนุนให้วัดป่าภูก้อนเป็นศูนย์กลางแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงพุทธอย่างเป็นรูปธรรมให้แก่บุคลากรของรัฐ และหน่วยงานราชการต่าง ๆ

วัดป่านาคำน้อย มีสัปปายะต่อการปฏิบัติธรรม จึงมีผู้คนมาทำบุญแล้วมาทำสมาธิ โดยไม่ขาดสาย เพราะได้พักใจหลังจากทำงานอย่างเคร่งเครียด อาจเรียกได้ว่าเป็นการท่องเที่ยวเชิงพัฒนาจิตและปัญญาก็ได้

แรงจูงใจที่ทำให้ผู้คนมาท่องเที่ยววัดนี้ เพราะวัดมีธรรมชาติที่สวยงามและร่มรื่น ได้มาทำบุญและพักผ่อนหย่อนใจไปในตัว อีกทั้งการได้พบเห็นจริยวัตรอันงดงามของพระสงฆ์แล้ว ประชาชนเกิดความเลื่อมใส บอกกันปากต่อปาก ซึ่งเป็นแรงจูงใจให้ประชาชนสนใจมาทำบุญและที่เคยมาแล้วต้องการจะกลับมาอีก

โดยภาพรวม ประชาชนต้องการให้รัฐสนับสนุนด้านการท่องเที่ยวเชิงพุทธอย่างเป็นรูปธรรม เพราะการท่องเที่ยวเกิดขึ้นจากสาเหตุอื่น ๆ เช่น การเดินทางมาเพื่อเยี่ยมญาติพี่น้อง เพื่อนฝูง ในต่างถิ่น มักเกิดขึ้นในช่วงวันหยุดสุดสัปดาห์ หรือวันหยุดนักขัตฤกษ์ และวันหยุดเทศกาลต่าง ๆ การได้รับรู้เรื่องราวที่แตกต่างไปจากที่ตนเองเคยได้รับรู้ ทั้งนี้ก็เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจของผู้ท่องเที่ยวเอง อีกทั้งเกิดขึ้นจากความสนใจทางด้านศาสนา ได้แก่ การจาริกแสวงบุญ การนมัสการศาสนสถานหรือเกจิอาจารย์ที่มีชื่อเสียงที่ผู้มาท่องเที่ยวนับถือ รวมถึงการท่องเที่ยวตามสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์หรือศาสนา และกิจกรรมทางศาสนา การเดินทางเพื่อสำรวจค้นคว้า การสัมมนา การศึกษาดูงาน ซึ่งเปรียบเสมือนการเดินทางที่ศึกษาเพื่อเพิ่มพูนความรู้ นักท่องเที่ยวมี 2 ประเภท คือ ผู้มาด้วยตนเอง และผู้มาท่องเที่ยวที่ใช้บริการของบริษัทท่องเที่ยว ผู้มาด้วยตนเอง จะได้รับคำแนะนำจากเพื่อน จากเอกสารการท่องเที่ยว ซึ่งมีความต้องการรู้ทิศทางหรือเส้นทางในแหล่งท่องเที่ยวที่ตนเองจะไปท่องเที่ยว แรงจูงใจที่ทำให้เกิดการเดินทางท่องเที่ยวคือ เป็นการเดินทางเพื่อผ่อนคลายทางด้านกายภาพ เช่น การพักผ่อนร่างกาย และแรงจูงใจทางวัฒนธรรม เพื่อต้องการเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมของชุมชนนั้น เช่น ต้องการทราบความเป็นอยู่ของชาวพื้นเมือง โบราณสถาน ประเพณี และการละเล่นต่าง ๆ สถานที่ที่ไปแล้วเกิดความสบายใจและประทับใจ ต้องการไปแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นที่พักผ่อนหย่อนใจ สถานที่ไปเที่ยวแล้วได้การต้อนรับด้วยรอยยิ้มและเป็นมิตรที่ดีต่อกัน การไปท่องเที่ยวควรให้เกียรติสถานที่ ไม่ส่งเสียงดังเอะอะวอยวาย รัฐควรขยายฐานของการท่องเที่ยวส่งเสริมเส้นทางทางการท่องเที่ยวอารยธรรมในอำเภอนาโยง และกำหนดจุดอันเป็นเอกลักษณ์ของอำเภอนาโยง ส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ อันจะเป็นแนวทางการส่งเสริมด้านการท่องเที่ยวเชิงพุทธในอำเภอนาโยงอีกทางหนึ่ง

3.6) ด้านอำนวยความสะดวก

โดยภาพรวม ปัจจัยพื้นฐานทางการท่องเที่ยว เช่น โทรศัพท์และระบบการสื่อสารต่าง ๆ ควรเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้แก่ การคมนาคมขนส่งประเภทต่าง ๆ สิ่งอำนวยความสะดวกในการเดินทางท่องเที่ยว ที่พัก ซึ่งเช่าอาศัยอยู่ชั่วคราวในแหล่งท่องเที่ยว เช่น โรงแรม รีสอร์ท ร้านอาหารและเครื่องดื่มที่อยู่ใกล้บริเวณวัด ในแต่ละแห่งที่ไปท่องเที่ยวสถานที่ให้บริการ เช่น ร้านขายของชำ ร้านขายของที่ระลึก ร้านซักรีด

วัดป่าภูก้อน เน้นความสะอาดภายในบริเวณวัด มีพื้นที่ไว้สำหรับนั่งพักในบริเวณวัด มีความสะอาดสงบเป็นระเบียบ มีที่จอดรถเพียงพอกับผู้มาวัด การบริการของเจ้าหน้าที่บริการเป็นอย่างดี มีรถรับส่งนักท่องเที่ยว ร้านค้าจำหน่ายสินค้า โรงทาน สถานที่ทำโรงทาน เรือนปฏิบัติธรรมรองรับนักท่องเที่ยว สถานที่มีความสะอาดและปลอดภัยในด้านต่าง ๆ และมีการรักษาความปลอดภัยอย่างดี การจัดเตรียมข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยวอย่างพร้อมเพรียง เพื่อเผยแพร่ไปยังนักท่องเที่ยวให้เข้าใจแล้วเคารพสิ่งแวดล้อม ธรรมชาติและวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยว วัดมีที่จอดรถและห้องน้ำมีความสะอาด การต้อนรับมีอัธยาศัยไมตรีอันดีของ

ผู้คนที่ท่องเที่ยวในสถานที่ท่องเที่ยว เจ้าของธุรกิจ และพนักงานเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้ผู้มาท่องเที่ยวตัดสินใจเลือกไปท่องเที่ยวยังสถานที่ท่องเที่ยวที่มีความพร้อม มีความประทับใจต้องการที่จะกลับมาเที่ยวอีกในอนาคตต่อไป การต้อนรับของวัดก็นับว่ามีส่วนสำคัญมากในการเสริมสร้างทัศนคติที่ดีต่อการท่องเที่ยวเชิงพุทธ ส่วนวัดป่านาจาน้อย มีความเป็นอยู่แบบเรียบง่าย ส่วนใหญ่ประชาชนเน้นการมาทำบุญแล้วก็กลับ สำหรับผู้มาปฏิบัติธรรม ก็จะเป็นผู้ที่ตั้งใจมาปฏิบัติธรรมรักษาศีลตามจำนวนวันที่ตนเองตั้งสัจจะไว้

สรุป แนวทางการส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดในอำเภอนาเยีย จังหวัดอุตรดิตถ์ มี 6 ด้าน คือ 1) ด้านสถานที่ 2) ด้านบุคคล 3) ด้านการพัฒนา 4) ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม 5) ด้านการท่องเที่ยว และ 6) ด้านอำนวยความสะดวกของวัด

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางการส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดในอำเภอนาเยีย จังหวัดอุตรดิตถ์” สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

การจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธในพระพุทธศาสนา

การจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธในพระพุทธศาสนา วัดเป็นสถานที่ให้ความรู้ทางพระพุทธศาสนา ควรมีการจัดการด้านบุคลากร ให้มีความรู้ความเข้าใจในพระพุทธศาสนา การจัดการเวลาท่องเที่ยวให้ได้รับประโยชน์สูงสุด การจัดการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธให้ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย เพื่อให้ทุกคนทุกศาสนา ทุกวัย ได้มีโอกาสท่องเที่ยว โดยเริ่มจากประชาสัมพันธ์ให้เด็กและเยาวชน ได้มาเรียนรู้แหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธ ปลูกฝังในการบูรณะรักษาถาวรวัตถุ และจารีตประเพณีวัฒนธรรมไทยอันเป็นสมบัติของชาติไว้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการได้รับการสนับสนุนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงพุทธจากหน่วยงานราชการ และหน่วยงานท้องถิ่นต่าง ๆ รัฐควรมีการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธอย่างมีระบบ ทางสื่อออนไลน์ สื่อโซเชียลต่าง ๆ เพื่อให้คนไทยและคนต่างชาติได้มาท่องเที่ยวเชิงพุทธ การบริหารจัดการวัดในด้านต่าง ๆ คือ ด้านบุคคล สถานที่ การให้บริการด้านต่าง ๆ ด้านความรู้ ด้านความสะดวก ด้านความปลอดภัย ด้านการสื่อสาร การใช้กุศโลบายในการส่งเสริมชาวพุทธให้เข้าถึงธรรมะของพระพุทธเจ้า โดยจัดโครงการท่องเที่ยวเชิงพุทธ ซึ่งจะได้ทั้งการท่องเที่ยวและปฏิบัติธรรมไปพร้อมกันเป็นการท่องเที่ยวชมศาสนาสถานที่สำคัญ ไหว้พระ ทำบุญ และได้ปฏิบัติธรรมไปพร้อมกันด้วย การท่องเที่ยวเชิงพุทธ เป็นการท่องเที่ยวเชิงศาสนาไปสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ได้ศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับความเป็นมาของวัดที่ไปท่องเที่ยว พร้อมชมประติมากรรม สถาปัตยกรรมการสร้างพระพุทธรูป สร้างถาวรวัตถุ และทำบุญ ไหว้พระ สวดมนต์ตลอดจนได้ปฏิบัติธรรม เที่ยวชมงานสถาปัตยกรรมภายในวัด (Phrukru Puttipong Aphijato, 2019) ซึ่งมีความสอดคล้องกับ Itthiwath Srisombut et.al. (2019) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง สายธารธรรมลุ่มแม่น้ำมูล: ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงพุทธกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ ซึ่งคณะผู้วิจัยได้สำรวจแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธและทำการประเมินศักยภาพกำหนดปัจจัยและเกณฑ์การชี้วัดเพื่อประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธ มีองค์ประกอบ 2 ด้าน คือ ศักยภาพในการดึงดูดใจนักท่องเที่ยวและศักยภาพในการรองรับนักท่องเที่ยวผลการสำรวจแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธพบว่าแหล่ง

ท่องเที่ยวเชิงพุทธในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ 6 จังหวัด มีทั้งสิ้น 80 แห่งประกอบด้วยจังหวัดอุบลราชธานี 21 แห่ง จังหวัดนครราชสีมา 18 แห่ง จังหวัดศรีสะเกษ 11 แห่ง จังหวัดสุรินทร์ 11 แห่ง จังหวัดชัยภูมิ 10 แห่งและ จังหวัดบุรีรัมย์ 9 แห่ง ผลการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธพบว่า จังหวัดนครราชสีมาแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธที่มีศักยภาพมากจำนวน 8 แห่ง คือ วัดเขาจันทรงาม วัดศาลาลอย วัดบ้านไร่ วัดป่าสาละวัน วัดเทพพิทักษ์ปุณณาราม วัดสุทธจินดา วัดบึงและวัดตระคร้อ จังหวัดอุบลราชธานี มีแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธที่มีศักยภาพมากจำนวน 5 วัด คือ วัดศรีอุบลรัตนาราม วัดมหาวนาราม วัดทุ่งศรีเมือง วัดหนองป่าพงและวัดสุปฏิตนาราม จังหวัดบุรีรัมย์มีแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธที่มีศักยภาพมากจำนวน 5 วัด คือ วัดเขากระโดง วัดโพธิ์น้อย วัดเกาะแก้ว วัดขุนก้อง และวัดศิระชะแรด จังหวัดชัยภูมิ แหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธที่มีศักยภาพมากมีจำนวน 5 วัด คือ วัดชัยภูมิพิทักษ์ วัดกลางเมืองเก่า วัดชัยสามหมอ วัดพระธาตุสามหมื่น และวัดเทพบุตรบรรพต จังหวัดศรีสะเกษ มีแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธที่มีศักยภาพมากจำนวน 3 วัดคือ วัดสระกำแพงใหญ่ วัดมหาพุทธาราม และวัดบ้านสร้างเรือง จังหวัดสุรินทร์มีแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธที่มีศักยภาพมากจำนวน 3 วัด คือ วัดบูรพาราม วัดเพชรบุรี และวัดพระพุทธรูปบาทเขาพนมดิน การกำหนดยุทธศาสตร์การพึ่งพาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งในการพัฒนาและการท่องเที่ยวเชิงพุทธพื้นที่กลุ่มอีสานใต้สู่ความยั่งยืนโดยเชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน

สภาพปัญหาการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ จากการศึกษาวิจัย พบว่า วัดป่าภูก้อน มีปัญหา 6 ด้าน คือ 1. ด้านสถานที่ ส่วนมากมีสถานที่โอ่ง งดงามตระการตา มีความสะอาด และเป็นระเบียบ มีปัญหาส่วนน้อยคือ ที่พักสำหรับรองรับหมู่คณะจำนวนมากที่มาปฏิบัติธรรม เช่น การปฏิบัติของนักเรียน นักศึกษาที่เข้าค่ายการปฏิบัติธรรม เป็นต้น 2. ด้านบุคคล ควรมีล่ามหลาย ๆ ภาษาหรือแจกโบซ์ัวร์แผ่นพับที่มีการแปลภาษาอธิบายในแต่ละสถานที่หรือแต่ละจุดที่สำคัญ 3. ด้านการพัฒนาวัด การปรับภูมิทัศน์ ควรมีการจัดการสถานที่แบบการท่องเที่ยวเชิงพุทธให้มากขึ้น ควรมีป้ายหลักธรรมคำสอน พุทธพจน์ให้ความรู้เกี่ยวกับธรรมะติดไว้ตามจุดเที่ยวชมสถานที่ต่าง ๆ ให้มากขึ้น 4. ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม บางคนไปเที่ยวตามกระแสนิยม แต่ไม่ได้ศึกษาในเชิงลึกถึงการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในความเป็นพุทธอย่างแท้จริง โดยเฉพาะจิตสำนึกผู้ดูแลและศึกษาพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริงอันเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ ส่วนใหญ่ไปเที่ยวไปขอพรและขอโชคลาภ 5. ด้านการท่องเที่ยว การประชาสัมพันธ์ไม่เพียงพอ ควรประชาสัมพันธ์ให้เป็นวัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวประเภทศาสนสถานและแหล่งท่องเที่ยวสถานปฏิบัติธรรม 6. ด้านการอำนวยความสะดวก ควรมีคอมพิวเตอร์ขนาดใหญ่สำหรับอธิบายเป็นภาษาต่างประเทศ เช่น ภาษาอังกฤษ ภาษาจีน ในจุดที่สำคัญของวัด มีสถานที่จอดรถเพิ่มมากขึ้น วัดปานาคำน้อย มีปัญหาส่วนน้อย 2 ด้าน คือ 1. ด้านการจัดการเรื่องถังขยะ ผู้มาวัดบางรายทิ้งขยะไม่แยกขยะ 2. ยังไม่มีการประชาสัมพันธ์เท่าที่ควร ควรมีการประชาสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยวเชิงพุทธหรือเชิงจิตวิญญาณมาท่องเที่ยวและปฏิบัติธรรมไปในตัว

แนวทางการส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดในอำเภอนายูง จังหวัดอุดรธานี

แนวทางการส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดในอำเภอนายูง จังหวัดอุดรธานี มี 6 ด้าน คือ 1) ด้านสถานที่ 2) ด้านบุคคล 3) ด้านการพัฒนา 4) ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม 5) ด้านการท่องเที่ยว และ

6) ด้านอำนวยความสะดวกของวัด ดังนั้นจะต้องมีการจัดการที่เหมาะสมเพื่อเป็นแนวทางที่ดี ส่งผลให้เกิดการยอมรับจากผู้ที่เกี่ยวข้องหรือมาเยี่ยมชมในศาสนสถาน สอดคล้องกับ Natthapong Thuodam & Sommai Pinuttasilpa, (2007) ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง ระบบการจัดการพิพิธภัณฑ์โบราณสถานศาสนสถาน ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน สรุปได้ว่า ศาสนสถานต้องจัดให้มีภูมิทัศน์ที่สวยงามมีสถานที่จอดรถเพียงพอมีห้องน้ำสะอาด และเพียงพอปราศจากแมวหรือสุนัขจรจัดรบกวน มีที่นั่งพัก มีศาสนมงคลที่เป็นจุดเด่นชัดเจน มีสถานที่สำหรับกราบนมัสการพระสนทนาธรรมและประพรมน้ำพุทธมนต์เป็นส่วนมีเอกสารแนะนำการใช้ภาษาในการสนทนาธรรมกับพระองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรจัดบุคลากรเป็นประชาสัมพันธ์ของ ศาสนสถานและจัดให้มีกิจกรรม เพื่อให้ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมจัดสร้างเว็บไซต์ของวัด เพื่อให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยว นอกจากนี้ ด้านบุคคล ด้านการพัฒนา ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ด้านการท่องเที่ยว และด้านอำนวยความสะดวก จะต้องให้ความสำคัญ เพราะเป็นส่วนที่สนับสนุนให้เกิดความสนใจมากขึ้น การสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างนักท่องเที่ยวกับชาวบ้าน และระบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวที่มีประสิทธิภาพมีการกระจายรายได้และผลประโยชน์อย่างทั่วถึงและเป็นธรรม ซึ่งจะทำให้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีศักยภาพในการสร้างแรงจูงใจ เพื่อให้ชุมชนหันมาอนุรักษ์และพัฒนาธรรมชาติแวดล้อมอย่างยั่งยืน หรือการการนำเสนอวัฒนธรรมท้องถิ่น การนำเสนอภูมิปัญญาชาวบ้าน การกระจายรายได้ในชุมชนตลอดจนการบันทึกสถิตินักท่องเที่ยวที่เข้ามาในชุมชน เพื่อการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยวที่ดีในอนาคตส่วนผลการศึกษาของการท่องเที่ยวกับการกระจายรายได้ในชุมชนของไทยพบว่า รายได้ที่เพิ่มขึ้นยังไม่สูง และไม่เพียงพอที่จะเป็นรายได้หลัก และเกิดความไม่เท่าเทียมกันของการกระจายรายได้

ดังนั้น การเดินทางสู่ที่ตั้งของวัด และศาสนสถานเพื่อศึกษาธรรมะและบริบททางพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้อง ทั้งเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ เพื่อการศึกษาและการชื่นชมความงามทางศิลปวัฒนธรรม และเพื่อตอบสนองศรัทธาความเชื่อส่วนบุคคลที่มีต่อพระพุทธศาสนา เป็นการวางแผนการท่องเที่ยวและดำเนินการให้เป็นไปตามแผน ให้บรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 บริเวณสถานที่ การใส่ใจในการรักษาความสะอาดเพราะความสะอาดเป็นหัวใจของสถานที่ท่องเที่ยว เช่น บริเวณห้องน้ำ ห้องสุขา ทางเดินสำหรับชมทิวทัศน์ของวัดควรราบเรียบไม่สะดุด เพื่อความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเที่ยวเห็นแล้วเกิดความประทับใจในความสะอาดและเพื่อสุขอนามัยที่ดีควรมีป้ายบอกทางเข้าสถานที่ท่องเที่ยวและสถานที่ต่าง ๆ เพื่อให้ผู้มาเที่ยวสามารถวางแผนในการท่องเที่ยว

1.2 การให้บริการ ด้านการสื่อสารทางไอที โดยมีคอมพิวเตอร์ขนาดใหญ่ เพื่อเป็นฐานข้อมูลสำหรับให้นักท่องเที่ยวสามารถศึกษาค้นหาเว็บไซต์ต่าง ๆ ได้โดยง่าย ที่จอดรถเพียงพอกับนักท่องเที่ยว การปรับภูมิทัศน์ของวัดให้สะอาด ร่มรื่น สวยงาม การจัดตั้งถังขยะโดยคัดแยกถังขยะไว้ตามจุดต่าง ๆ เพื่อความสะดวกในการทิ้งขยะ ห้องน้ำ ห้องสุขาที่ถูกสุขลักษณะ และทางเดินสำหรับผู้พิการ

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาวิจัยแนวทางการส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดในอำเภออื่น
ศึกษาเปรียบเทียบกับอำเภอนายูง จังหวัดอุดรธานี

2.2 ควรมีการศึกษาแนวทางการส่งเสริมการจัดการการท่องเที่ยวเชิงพุทธของประเทศไทยในยุค
ไทยแลนด์ 4.0

References

- Dallen J. Timothy and Daniel H. Olsen. (2006). *Tourism, Religion & Spiritual Journeys*. Abingdon, Oxon: Routledge.
- Hinsui, J. & Momgkolsrisawat, S. (2014). Guidelines for promotion of Buddhist Tourism: A case study of Prachakumwanaram temple, Srisomdet, Roi-et Province. *International Thai Tourism Journal*, 10(1), 50-58.
- Naipinit, A. (2013). The Study Potentiality Approaches in Religion Tourism of “Roi Kaen Sarn Sin” Cluster Provinces. *Panyapiwat Journal*, 5(1), 31-40.
- Phrukru Puttipong Aphijato. (2019). Abbot Wat Pa Phukon. *Interview*, October, 12.
- Sungchoey, T. (2007). *Tourism & Hospitality Industry*. Phetchaburi: Silpakorn University.
- Thuodam, N. & Pinputtasilpa, S. (2007). *The Museum Management System of The Site An Archaeological Site is A Sustainable Cultural Attraction*. Phuket: Phuket Rajabhat University.